

STORTINGET

Representantforslag 199 S

(2024–2025)

fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Bård Hoksrud, Dagfinn Henrik Olsen,
Stig Atle Abrahamsen og Himanshu Gulati

Dokument 8:199 S (2024–2025)

**Representantforslag fra stortingsrepresentantene
Sylvi Listhaug, Bård Hoksrud, Dagfinn Henrik
Olsen, Stig Atle Abrahamsen og Himanshu Gulati
om nivådeling i skolen**

Til Stortinget

Bakgrunn

Norge bruker størst andel av brutto nasjonalprodukt på utdanning av alle landene i OECD.¹ Elevene i grunnskolen har siden 2006 også fått et helt ekstra skoleår i antall timer. Til tross for dette er norske elevers resultater bare middels. Mange elever sliter med både å lese, skrive og regne tilstrekkelig godt. Da er det grunn til å reflektere og være kritisk til utviklingen og metodene som har vært gjeldende i skoleverket de siste tiårene.

Det må først slås fast at mestring av lesing, skriving og regning er grunnlaget for all videre læring. Derfor er det særlig innen disse fagene det må settes inn en ekstra innsats for å få løftet alle elevene og gi dem et best mulig utgangspunkt for videre læring. Skolen har et enormt mangfold av elever, og ikke alle elever har de samme evner og ønsker. Elever lærer i ulikt tempo og har ulike styrker. Det er derfor viktig at lærerne får legge opp undervisningen best mulig, og at elevene får en opplæring tilpasset sitt eget nivå. Dette vil bidra til at undervisningen i størst mulig grad gir utfordringer og støtte på riktig nivå til den enkelte elev, og til økt mestringsfølelse og motivasjon, noe som er avgjørende for å skape et godt

læringsmiljø. Her kan økt bruk av nivådeling og differensiert undervisning være et viktig verktøy.

Hver enkelt elev er ulik og unik. Som samfunn trenger man en skole som ser den enkelte. En viktig del av skolens oppgave er å bidra til den enkelte elevs utvikling og mestring, slik at eleven kan leve opp til sitt eget potensial og skape en fremtid og yrkeskarriere.

Nivådelt undervisning innebærer å organisere elever i grupper basert på deres faglige ferdigheter og kunnskapsnivå. Formålet er at elevene får utfordringer tilpasset sitt eget nivå. For eksempel kan elevene med svakere prestasjoner i enkelte fag få enklere oppgaver og undervisning tilpasset sine behov, mens elevene med sterkere prestasjoner får nye utfordringer og kanskje større faglig progresjon. Dette skal sikre at ingen blir hengende etter gjennom undervisningsløpet fordi de ikke mestrer de mer elementære stadiene av et fag, samt at de som mestrer et fag godt, får videreutvikle sine evner og interesser innenfor feltet.

Forslagsstillerne mener at økt bruk av nivådeling er et nødvendig verktøy for å løse de negative prestasjonstrendene i norsk skole og løfte norsk skole. Når elever med lignende ferdigheter arbeider sammen, kan lærerne lettere skreddersy aktiviteter som er både motiverende og utfordrende. Dette kan bidra til bedre læringsutbytte for alle elever, inkludert både de som trenger ekstra hjelp, og de som har kommet lenger og trenger mer avanserte utfordringer. Uten nivådelt undervisning risikerer man at elever enten blir sittende fast i stoff de ikke forstår, eller kjeder seg fordi de ikke får utviklet sitt potensial fullt ut. Bedre tilpasset undervisning gjennom nivådeling gjør at gruppene blir bestående av mer moti-

1. https://www.oecd.org/en/publications/education-at-a-glance-2024_c00cad36-en.html

verte elever som faktisk har både lyst, evner og motivasjon til å lære fagene, noe som vil gi bedre kvalitet.

Forslagsstillerne mener innføring av mer nivådeling vil ha flere positive konsekvenser:

- Forbedret læringsutbytte for alle elever: Nivådelte undervisning kan føre til bedre læringsresultater. En studie omtalt i Aftenposten viste at elever som fikk nivådelte smågruppeundervisning i matematikk, oppnådde bedre resultater på nasjonale prøver enn elever som ikke deltok i slike tiltak.²
- Økt motivasjon og mestringsfølelse: Når undervisningen er tilpasset elevenes ferdighetsnivå, kan det øke deres motivasjon og følelse av mestring. Dette gjelder både for elever som trenger ekstra støtte, og for de som er faglig sterke og søker større utfordringer.
- Redusert behov for spesialundervisning: Ved å tilby nivådelte undervisning kan skolen redusere behovet for spesialundervisning. Når elever får tilpasset opplæring som møter deres behov, innenfor ordinær undervisning, kan det forebygge læringsvansker som ellers kunne krevd spesialpedagogiske tiltak.

Tillit til skoleledere og lærere

Lærerne er de som best er i stand til å vurdere hvordan klassen og læringen skal organiseres, og hvordan nivådeling kan foregå. Her er det sentralt at skoleledere og lærere gis tillit til å organisere klassene slik de mener er best for elevene. Effektiv nivådeling krever tett samarbeid mellom lærere. Teamarbeid gjør det mulig å dele erfaringer, planlegge undervisning på tvers av grupper og sikre en helhetlig tilnærming til elevenes læring. Dette samarbeidet kan også bidra til å identifisere og adressere utfordringer som oppstår underveis. Videre vil det å informere og involvere foreldre i prosessen være viktig for å sikre forståelse og støtte for nivådelte undervisning. Åpen kommunikasjon om målsettinger, metoder og forventede resultater kan bidra til et positivt samarbeid mellom hjem og skole.

For å lykkes med å gi elevene best mulig undervisning må det sørges for at lærere får nødvendig kompetanseutvikling og ressurser. Bedre opplæring innen differensierte undervisningsmetoder og strategier for klasseledelse i en nivådelte setting kan være nødvendige satsingsområder innen lærerutdanninger og videreutdanning.

Faktagrunnlag og forsøksordninger

Det er ikke antall timer i skolen, men hvordan man bruker dem, som er avgjørende for elevenes læring. Forslagsstillerne mener tilpasset undervisning i mindre grupper kan møte elevenes individuelle behov mer effektivt. Dette er et område som skoleforskningen må se nærmere på gjennom utstrakte prøveprosjekter. Det er i den sammenheng verdt å merke seg at det har vært gjort flere prøveprosjekter innen nivådeling, og at resultatene virker positive.

Noen eksempler:

Forsker Lars Johannesen Kirkebøen i Statistisk sentralbyrå har sammen med seks andre forskere evaluert et tiltak i Oslo-skolen rettet mot elever med svake ferdigheter i regning på 8. trinn.³ I alt 24 av 48 ungdomsskoler ble tilfeldig valgt ut til å delta. I tillegg til nivådeling ble lærerne kurset i metoder for undervisning av elever med matematikkvansker. De fleste elevene fikk tilrettelagt opplæring i små, nivådelte grupper på inntil seks elever. De ble sammenlignet med elever som fikk opplæring i større grupper med et mer variert faglig nivå, i omtrent fem uker høst og vår.

- Elevene som fikk undervisning i små, nivådelte grupper, hadde bedre resultater på nasjonal prøve i regning på 9. trinn enn tilsvarende elever som ikke deltok i tiltaket.
- Forskerne fant ut at blant målgruppeelevene økte gjennomsnittlig resultatet med 0,2-0,4 skalapoeng. I tillegg ble andelen elever på laveste mestringsnivå redusert med 2 prosentpoeng fra et utgangsnivå på 10 pst., heter det i rapporten.

I Trondheim innførte Strinda videregående skole differensiert undervisning i matematikk, og strykprosenten sank fra 10–15 pst. til nesten null.⁴

Det har også vært skrevet flere oppgaver om erfaringer med nivådeling. En masteroppgave ved OsloMet i skolerettet utdanningsvitenskap fra november 2021 pekte på at bruk av nivådeling korrelerer noe med hvilken bydel lærerne tilhører.⁵ På skolene med stor spredning i nivå ble det ansett som mer hensiktsmessig å nivådele. Oppgaven viste videre til at Nordahl et al. (2005) peker på at dårlig tilpasset opplæring medfører lite mestring og utfordringer for høytpresterende elever, og at lavtpresterende elever også kan innlemmes i denne beskrivelsen. I boken «Skolen som læringsarena – selvoppatning, motivasjon og læring» (Skaalvik & Skaalvik, 2018) heter det:

«Fortellinger fra lærerne beskriver blant annet at elever som gjemte seg bort i helklasseundervisning,

2. <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/Ep3x1a/nivaadeling-i-skolen-kan-gi-mer-laering>

3. <https://www.utdanningsnytt.no/arbeiderpartiet-forskning-hoyre/forskere-mener-nivadeling-i-fag-bor-proves-ut/296288?>

4. <https://www.forskning.no/ntnu-pedagogiske-fag-skole-og-utdanning/matte-suksess-med-nivadelte-undervisning/659996>

5. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/11250/2978021>

blomstret ved nivådelt gruppering som en følge av opplevd mestring.»

I en mastergrad ved Norges teknisk-vitenskapelige universitet (NTNU) ble det undersøkt hvordan skoleelever oppfatter matematikken i naturfaget.⁶ Undersøkelsene viste at det er vanlig å ha en bredde i modning på inntil fire år i én og samme klasse. Altså kan én elev være klar for ungdomsskolepensum samtidig som en annen elev jobber på fjerdeklassenivå. Det er i seg selv et argument for å dele undervisningen i grupper etter nivå.

Det er også verdt å merke seg at lederen av ekspertutvalget bak rapporten «Et jevnere utdanningsløp», Katrine Vellesen Løken, har vist til forskning som sier at nivåinndelingen i smågrupper spesielt styrker elever fra lavere sosioøkonomiske lag i det norske samfunnet.⁷ I februar 2024 kom dette ekspertutvalget blant annet med en anbefaling om

«økt bruk av midlertidig nivåinndeling i små grupper basert på faglig nivå hvor undervisningsopplegget blir tilrettelagt til elevenes nivå».

Nivådelt undervisning representerer en mulighet for å tilpasse opplæringen bedre til elevenes individuelle

le behov, noe som kan føre til økt læringsutbytte og motivasjon. For å implementere dette effektivt i norsk skole er det nødvendig med nøye planlegging, kompetanseutvikling for lærere og et bevisst fokus på å skape et inkluderende læringsmiljø. Nivådelt undervisning må utprøves betydelig mer, og erfaringene med dette må evalueres av kompetente skoleforskere. Forslagsstillerne mener at det er viktig at norsk skole får en større grad av nivådelt undervisning i basisfagene.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen iverksette et omfattende forsøk med faglig nivådeling i basisfagene i skolen.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer som sikrer alle elever rett til tilpasset opplæring gjennom nivådelt undervisning i basisfagene i skolen.

9. april 2025

Sylvi Listhaug

Bård Hoksrud

Dagfinn Henrik Olsen

Stig Atle Abrahamsen

Himanshu Gulati

6. <https://www.forskning.no/ntnu-pedagogiske-fag-skole-og-utdanning/matte-suksess-med-nivadelt-undervisning/659996>

7. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/et-jevnere-utdanningslop/id3025513/>

